

SUĐENJE SRPSKIM ZVANIČNICIMA - RASVETLJAVANJE POČETKA RATA?

Author: [IWPR](#)
[ICTY](#)

Dugo odlagano suđenje Stanišiću i Simatoviću moglo bi da otkrije kako je izbio rat u Jugoslaviji. Kada najzad bude počelo, suđenje dvojici poverljivih saradnika bivšeg lidera Srbije, Slobodana Miloševića, moglo bi da pokaže u kojoj je meri Beograd bio umešan u ratne zločine počinjene tokom devedesetih.

Haški tribunal je ove godine već dva puta odlagao suđenje Jovici Stanišiću i Franku Simatoviću, pa bi ono trebalo da počne tek 1. aprila; ipak, eksperti se nadaju da će upravo taj proces razrešiti neka od najvažnijih preostalih pitanja.

„Pitanje je ko je započeo rat u bivšoj Jugoslaviji“, izjavio je vojni analitičar Aleksandar Radić, dodajući kako se nada da će suđenje rasvetliti činjenično stanje koje je vladalo 1990.-91. godine.

„Tada je pokrenuta spirala rata. Stanišić i Simatović mogu da objasne kako se to dogodilo. Neke indicije pokazuju da je na srpskoj strani postojala paralelna komandna struktura, mimo središnjih institucija i zakonskih vlasti.“

Dvojica optuženika su tokom devedesetih predvodila srbijansku tajnu službu (Državna bezbednost, DB) i Jedinicu za specijalne operacije (JSO). Tužioci ih terete za osnivanje paravojnih grupa koje su se borile na strani Srba u Bosni i Hrvatskoj. Te grupe – među kojima su i Škorpioni, Crvene beretke i Arkanovi Tigrovi – navodno su ubijale, proganjale i proterivale Bošnjake i Hrvate.

Advokat Fonda za humanitarno pravo (FHP), Dragoljub Todorović, izjavio je za IWPR kako je na suđenju Miloševiću – koji je umro 2006., pre izricanja presude – već emitovan snimak na kojem Simatović opisuje kako je formirao specijalne jedinice i nabroja gde su se one borile.

„Oni su osnovali Crvene beretke, koje su sudelovale u ratovima u Hrvatskoj i Bosni. Poznati su bili i Škorpioni. Tajna policija je bila osnivač tih paravojnih formacija“, rekao je Todorović.

„Očekujem da će suđenje Stanišiću i Simatoviću razotkriti njihovu ulogu u bosanskom ratu, te da će pokazati kako su i oni bili duboko umešani. Ovaj proces je veoma važan, jer je na srbijanskim suđenjima za ratne zločine tužilac pokušao da dokaže kako su u Bosni i Hrvatskoj aktivne bile samo privatne vojne formacije i ljudi koji nisu bili ni pod čijom kontrolom.“

Ovaj beogradski advokat dodaje i da tužioci na suđenjima za ratne zločine koja se održavaju u Srbiji uporno pokušavaju da isključe dokaze koji se tiču povezanosti srbijanskih tajnih službi sa ratovima u bivšoj Jugoslaviji.

Ukazao je i na to da su Škorpioni – koji se terete za ubistvo šestorice bošnjačkih civila počinjeno jula 1995. u bosanskom gradu Trnovo – bili pod direktnom policijskom kontrolom. Zapravo se ta jedinica, u martu 1999., utopila u anti-teroristički ogranak srbijanskog ministarstva unutrašnjih poslova.

„U slučaju Škorpiona, postoje dokazi da su oni u to vreme bili deo srbijanske tajne policije“, kazao je Todorović.

Stanišić je šef srbijanske tajne službe bio u periodu od decembra 1991. do oktobra 1998., a Simatović je bio njegov zamenik sve dok nije formirao JSO. Na njenom je čelu bio počev od 1996.

Sudeći po onome što je Simatović rekao u svom govoru – snimljenom u maju 1997. i emitovanom na Miloševićem suđenju – JSO je na hrvatskoj i bosanskoj teritoriji dejstvovala potpuno tajno. Kazao je da je 47 njenih pripadnika ubijeno u borbi i da je bilo 270 ranjenih na 50 lokacija, uključujući one koji su se sukobili sa hrvatskom policijom u Benkovcu, Starom Gospiću, Plitvicama, Glini i Kostajnici. Rečeno je i da su osnovali 26 centara za obuku specijalnih policijskih jedinica Srba iz Hrvatske i Bosne.

Stanišićevo prvo pojavljivanje u javnosti odigralo se u junu 1995., kada su bivši lideri bosanskih Srba, Radovan Karadžić i Ratko Mladić, zarobili 400 vojnika Ujedinjenih nacija kako bi zaustavili bombardovanje svojih položaja od strane NATO-a.

Kao specijalni Miloševićev izaslanik, uspeo je da mirno razreši tu krizu. Šest meseci kasnije, u Dejtonu (Ohajo) je potpisan mirovni sporazum, pri čemu je član srpske delegacije bio i Stanišić.

Tužiocima smatraju da ove indicije ukazuju na to da je Stanišić bio tesno povezan sa ratovima u bivšoj Jugoslaviji, ali pojedini analitičari su u tom pogledu nepoverljivi. Na nekim haškim suđenjima za ratne zločine pokušavano je da se dokaže kako su jugoslovenske snage bezbednosti imale direktnu kontrolu nad srbijanskim paravojnim jedinicama koje su delovale izvan Srbije.

„Ne znam da li će tužilac moći da dokaže povezanost tajne policije sa samim oružanim dejstvima. Postoje brojne spekulacije o umešanosti tajne službe, ali još uvek ne znamo na koji način su oni podržavali ili nisu podržavali paravojne formacije“, kazao je Milan Antonijević, izvršni direktor Jugoslovenskog komiteta pravnika za ljudska prava (YUCOM).

„Neophodno je dokazati da li je u to bila umešana cela služba ili samo moćni nezavisni centri unutar nje. Za sada znamo da Srbija jeste sudelovala u ratovima u bivšoj Jugoslaviji, kao i da je sve vreme u njima bila veoma aktivna – iako to nije potvrđeno i presudom Međunarodnog suda pravde (MSP) u postupku koji je Bosna pokrenula protiv Srbije.“

Antonijević je pri tom mislio na nastojanje Bosne da se Srbija osudi za genocid, koje se pre nešto više od godinu dana pokazalo bezuspešnim. MSP je presudio kako nema dokaza da je Srbija svesno pokušavala da likvidira Bošnjake, te kako su čin genocida, koji jeste postojao – poglavito u Srebrenici – izveli bosanski Srbi, a ne sama Srbija.

Preživeli i ožalošćena rodbina se nadaju da će predstojeće suđenje rasvetliti okolnosti koje se tiču njihove tragedije, ali za sada moraju da pričekaju.

U lekarskim izveštajima se ne kaže kada će Stanišić biti u stanju da prisustvuje suđenju, pri čemu se navodi da okrivljeni pati od duboke depresije, paučitisa, osteoporoze i kamena u bubregu. Lekari su preporučili i da se za sada ne vrše nikakva dodatna ispitivanja.

To bi moglo da znači i da će slučaj, kada bude nastavljen 1. aprila, još jednom biti odložen.

Aleksandar Roknić je obučeni novinar IWPR-a iz Beograda.

Focus: International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/sudenje-srpskim-zvanicnicima-rasvetljavanje>